

וקראת לשבת עיונג

עיון תורני בפנינו ובסיוע פלאו

גליון מס' 573

ברשת וישב

כ"ו בכסלו התשפ"א

טל': 054-8457834 | לקבלת העלון בדוא"ל: shlomi1122@gmail.com

לע"נ שאול בן סלביה ע"ה | לע"נ יצחק בן שרה ע"ה | לע"נ יוסף בן מרסל ז"ל | לע"נ ר' שמעון ח' בן רחל רשל ע"ה

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן מלכא, רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

סיפר מרן זצ"ל: כשהייתי בחוץ לארץ במצרים היו שם חזנים בעלי קולות נעימים, והיו בקיאים מאוד בכל המקאמת, ללא סטיות.

במקאמת זה לא חכמה שכל אחד ואחד יאמר 'אני יודע מקאמת' וגמרנו. ידוע שיש כללים במקאמת, יש מקאם שהוא חד סטרי, אסור להכנס מהמקאם הזה למקאם הזה, צריך לדעת איך ללכת ואיך לבוא, פתאום הוא עף למקאם אחר כמו 'יוצא דופן', זה צורם את האוזן.

צריך לדעת שיש כללים בדברים האלה. וכשהשליח ציבור מיושב ויודע להתפלל יפה ואנשים באים ונמשכים אחריו, זה מצוה, על ידי כך הוא גורם שאנשים יבואו ויתפללו, 'יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי עשה' היו אנשים רבים שהיו יושבים בבית-קפה. עוזבים את הבית-קפה בזמן שהשליח ציבור הזה מתפלל ובאים לשמוע אותו, יושבים כמו שנמצאים בגן-עדן, כולם מרותקים לתפילה שלו, מתפללים יחד איתו, 'מתוך שלא לשמה בא לשמה'.

היום קריאת התורה של פרשה ממוצעת נמשכת חצי שעה בערך מעלה-מטה, ואילו שם שעה-שעה וחצי, כל פסוק היה כמו מנגינה יפה, ככזו נעימות, איזה קול.

שם אין צעקות, לא הצעקה גורמת, אלא הנעימה שיש בדבר, ואתה שומע ולא מרגיש איך שעברה השעה, פתאום רואה שעברה שעה ורבע, וכמו שאתה נמצא בגן עדן לא מרגיש בכלל.

כך הוא כשיש חזנים טובים שיודעים להנעים. וגם כשהציבור סבלן, שם הציבור סבלני, פה אם יקרא שעה-שעה ורבע קריאת הפרשה, יפטר אותו תיכף באותו היום, יגידו לו לך לבית-כנסת אחרת, בטנם ריקה, רוצים ללכת לאכול את החמין, 'מערבין וטומנין את החמין', ללכת מהר לאכול לבלע...

נפשו מתעדת בתורה הקדושה

סיפר הגאון רבי שלום הכהן שליט"א, ראש ישיבת "פורת יוסף": בצעירותו של מרן שליט"א, היה מביא עמו בכל יום ארוחת צהריים הכוללת: "לחם וחתנית מרגרינה". מזון זה היה אוכל בצהריים בזריזות, ומיד ממשיך בהתמדה נפלאה בתורה הקדושה, שהיא לחם חוקו לפניו תמיד. הנה לפנינו, שזהו כל מאכלו, בעניות ודחקות ואעפ"כ עשה את תורתו עיקר ראשו ורובו בתורה בעידון נפלא. זאת ועוד, שמסוגל רבנו לאכול מידי יום ביומו את אותו סוג אוכל, דבר שכל אדם אחר אינו מסוגל כלל ועיקר. דבר המראה שעושה את עולם הזה עראי ומלאכת שמים קבע.

בפתח הגליון

ברכה"ג שלום ואור ואלק שלום"א

מתי התעלפנו לאחרונה?

באיזה שהוא מקום, התרגלנו למחזור קריאת פרשיות התורה. הסיפורים ידועים, הסוף ידוע.

מסופר על כפרי שקבע משכנו בעיר הגדולה, וזכה סוף סוף לשמוע את קריאת התורה בשבתות. כשהגיעו לפרשה זו, עקב אחר עלילותיו של יוסף בנשימה עצורה. כשאחיו התנכלו לו להמיתו, והוא התקרב והלך אליהם, לחש אותו כפרי בהתרגשות: "יוסף, יוסף! אל תלך, אל תתקרב, שא רגליך וברח!" אבל, אבוי, יוסף לא שמע לעצתו והמשיך בדרכו, נלכד והורד אל הבור. נמכר לישמעאלים, ונעלם בעננת אבק לכיוון מצרים.

כעבור שנה שב הקורא לקרוא בפרשה. שוב יורד יוסף לשכם והולך לדותן, אל אחיו המתנכלים להמיתו! הפעם ישב הכפרי נוקשה, מסוגר, וסינן מבעד לשפתיו הקפוצות: "הפעם לא ארחם עליך! בשנה שעברה עשו לך אותן תרגיל, ועדיין לא למדת לקח!..."

בסיפור עממי זה יש הרבה מן האמת העצובה. אנו קוראים בפרשיות התורה כמו בשינון וחזרה גרידא, בגדר של "מפטיירין כאשתקד".

בעוד שמחזור קריאות התורה צריך להיות עבורנו כסיבוב המקדחה, ההולכת ומעמיקה בכל סיבוב! הגיעה העת להעמיק יותר, להבין יותר.

הרב "שופריה דיוסף" זצ"ל מאל-קלעה שבמרוקו, פקח עינינו בכתבו: "ויוסיפו עוד שנוא" ראשי תיבות עשו! למה הכוונה? פשוט עד מאד: השבטים הקדושים ידעו שלאברהם אבינו היו שני בנים. אחד מהם נבחר, והשני נדחה. מה יצא ממנו? פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו. וידעו שליצחק אבינו, סבם, היו שני בנים תאומים. האחד קיבל את ברכת אביו, שכללה גם את ברכת סבו, "ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך", והשני נדחה, מה יצא ממנו? איש יודע ציד, איש שדה. איש רע הוא, מלסטם בריות. ועתה - כך חששו - הנה "ההיסטוריה חוזרת על עצמה". שנים עשר בנים לו לאבינו, כולם אהובים, כולם ברורים, כולם עושים באימה ויראה רצון קונם. ויוסף מביא את דיבתנו רעה, קונה את לב אבינו ומרחיקו מאתנו. וחולם חלומות מלוכה. לאן הוא חותר? לקחת את הברכות, ולהדיחן מן הנצחיות. שנהיה דחויים כישמעאל וכעשיו, והוא יהיה לאב הרביעי. שהעם הנבחר, יתחיל ממנו ואילך. לכך לא הסכימו, כנגד זה התקוממו בכל יישותם!

בעינינו זה נראה תמוה - להגות מן הדרך עבור עושק רוחני. משוללים אנו מבט זה, השקפה נעלה וקדושה זו, שלאורה חשובה הרוחניות אף יותר מן הגשמיות! מבינים אנו את הדין שמחללים שבת בעבור הצלת חיים. האם מודעים אנו לכך שמחללים שבת גם כדי להציל רוחניות של יהודי, כדי להצילו מצפרני השמד? דין מפורש הוא בשולחן ערוך, סוף סימן ש"ו! שהלא דברים קל וחומר: אם על חיי שעה מחללים, על חיי נצח לא כל שכן!!

כך הסבירו רבותינו את הנאמר בוידוי: "סרנו ממצוותיך וממשפטיך הטובים, ולא שווה לנו". לאמר: לא זו בלבד שלא רוממנו וביכרנו את הרוחניות על הגשמיות, אלא אף לא השווינו אותה לגשמיות! דחינוה לתחתית הסולם!...

והתורה, ספר הדרכה היא. עלינו לאמץ את השקפתם של השבטים הקדושים, שהרוחניות היא חזות הכל, והלואי שנרכוש מבט זה. לו היינו רואים הדרדרות רוחנית כחולי גופני, הלא מזדעזעים היינו ממראה עינינו, ולא היינו יכולים לישון בלילות!

מעשה שהיה ברב של עיירה קטנה, שהגיע לביקור אצל החפץ חיים זצ"ל. חקרו החפץ חיים, ונדע לו שהמקוה באותה עיירה סגורה מזה חדשים: הקיר התמוטט, ואין כסף לתקנו. "יש שם עשירים", אמר הרב, "אבל אין לי השפעה עליהם. ממשכורתיה הדלה לא אוכל לבנות את הקיר", הצטדק. "אז מה ביכולתי לעשות?"...

"מה ביכולתך לעשות?" תמה החפץ חיים - "להתעלף הרי אתה יכול!!!"...

מטמונים מהפרשה

הגיגים ומעשיות

"וישב יעקב" (לו, א).

במיא רש"י (פסוק ב') את דברי המדרש רבה (פרשה פ"ד): ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה ואמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה?

בגמרא מסכת מנחות (דף מ"א עמוד א') מובא שפעם אחת מצא מלאך את רב קטינא כשהוא מתכסה בסדין. (סדין אינו חייב בציצית משום "כסות לילה" ולילה אינו זמן חיוב מצות ציצית). אמר לו המלאך: קטינא קטינא! בקיץ אתה מתכסה בסדין ובחורף אתה מתכסה בסרבל (סרבל הוא בגד שקצותיו עגולים ופטור מציצית) אם כן מתי תקיים מצוות ציצית?!

ענה לו רבי קטינא: אדם שאין לו בגד בעל ארבע כנפות, אין עליו כל חיוב לקנות לעצמו בגד כזה כדי שיתחייב בציצית, ואם כן גם אני לא איענש על כך שאיני מקיים מצוות ציצית. ענה לו המלאך: אמנם בזמן רגיל אין מענישים משמים את מי שמבטל מצוות עשה אולם ב"עידנא דריתחא" - דהיינו בזמן כעס וחממה - מענישים גם על כך!

מדברי הגמרא - אמר רבי פנחס הלוי הורוויץ, בעל ה"הפלאה" - רואים אנו שעל ביטול מצווה עשה נענשים רק כאשר יש בעולם שעת כעס וחממה. ויש להבין - שאל בעל ה"הפלאה" - מבואר בגמרא מסכת מגילה (דף י"ז) שיעקב אבינו ביטל מצוות עשה של כיבוד אב ואם במשך עשרים ושתיים שנה שלא היה בביתו, ועל כך נענש במידה כנגד מידה שיוסף בנו אף הוא לא היה בביתו עשרים ושתיים שנה. והרי "כיבוד אב ואם" זו מצוות עשה, ומדוע נענש יעקב אבינו על ביטולה?

אלא - תירץ ה"הפלאה" - נאמר כאן: "ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף", ואם כן זוהי שעת "ריתחה", ובעת כזאת מענישים גם על ביטול מצוות עשה.

"והבור ריק אין בו מים" (לו, כד).

מפרש רש"י: ממשמע שנאמר "והבור ריק" איני יודע שאין בו מים? ומה בא ללמדנו הכתוב שמוסיף ואומר: "אין בו מים"? אלא מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.

מעשה נורא סיפר הגאון רבי חיים פאלאג'י שאירע עם רבי אליהו הכהן מאיזמיר, בעל "שבט מוסר". מידי לילה נוהג היה רבי אליהו לקום כמה שעות בטרם האיר היום ולעסוק בתורה בהתמדה נפלאה עד זמן התפילה. פעם אחת קם רבי אליהו משנתו, נטל את ידיו והתלבש בזריזות. כאשר ביקש לקחת את אזורו, היא החגורה שהיה קושר למתניו, נדמה היה לו בחושך כי האזור רחב מעט מהרגיל, עם כל זה לא שת לבו לזוטות אלה והתיישב ללמוד כדרכו בחשק ובנעימה. לאחר כמה שעות בהאיר היום מעט הבחין לתדהמתו כי במקום אזור, קשור למתניו נחש ארסי!

בוהירות התיר רבי אליהו את ה"אזור" והניח לו ליפול ארצה. הנחש חמק במהירות ויצא מתחת לסדק הדלת אל מחוץ לבית. הבין רבי אליהו כי זכות התורה היא שהגינה עליו מהסכנה הגדולה שריחפה עליו, ולאות תודה כתב פירוש מיוחד על "פרקי אבות" וקרא לספרו זה: "אזור אליהו".

עולים במעלות

הגות, מחשבה ומוסר

חנוכה - חג החינוך

דורש היה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל את הכתוב "הנרות הללו קודש הם" - רמז לבניו של אדם, שעליהם להיות קודש לתורה ולעבודת ה'. "ואין לנו רשות להשתמש בהם" - אסור לנו למנוע אותם מלימוד התורה כדי להשתמש בהם לצרכינו, ולשלוח אותם לעבודה בגיל מוקדם, כדי שיעזרו בפרנסת הבית. "אלא לראותם בלבד" - לראותם עוסקים בתורת ה', לגלות את הניצוץ הקדוש הטמון בהם ולהעלותו.

פעם אחת בשעת ערב הלך בפשטות מדהימה לבית משפחת כהן. "שמי יהודה צדקה" הציג את עצמו, ואזון כהן ציפה לשמוע מה בפיו. פתח הרב ואמר: "שמעתי כי יש בביתך ילד שהחל ללמוד בכתה א', וכי שלחת אותו לבית ספר של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות. אני מבקש ממך, לטובת הילד, כי תעבירו ללמוד בתלמוד תורה".

מר כהן נדהם, ואפילו קצת כעס. אומנם היה שומר מסורת, אך מכאן ועד חינוך בתלמוד תורה - המרחק רב. אולם הרב צדקה לא ויתר. גורלו של ילד יהודי מונח על כף מאזנים, עתידו הרוחני - שלו ושל כל דורותיו אחריו, עומד להיות מוכרע, והוא יסוג? לא ולא! שעות אחדות ישב עם האב. הסביר ושכנע, התחנן ובכה, עד שאחר חצות לילה הכריז האב כי הוא מוכן לשלוח את הבן לתלמוד תורה. הוא הבטיח כי למחרת כבר הוא ירשום את הילד. כעבור ימים אחדים טלפן הרב צדקה אל המורה בתלמוד תורה כדי להתעניין בהתאקלמותו של התלמיד החדש ובהתקדמותו. לגודל חרדתו גילה, כי המנהל סירב לקבל את הילד באמצע השנה. שלח הרב צדקה שליח ובידו מכתב חתום על ידי הרב, אך המנהל סירב.

יום אחד, בשעת בוקר מוקדמת, התייצב הרב צדקה בבית משפחת כהן. הילדים כבר עמדו לצאת לבית הספר. גם שמוליק הקטן, הילד בן השש, כבר היה מוכן לצאת לדרך. אך הרב צדקה עצרו, כשהוא מסביר לאב כי הוא לוקח את הילד עמו, לתלמוד תורה. כך יצאו השניים - הגאון רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת "פורת יוסף", ושמוליק הקטן - והלכו יחד לתלמוד תורה. המנהל הבחין בשניים, מבעד לחלון חדרו. הוא הבין היטב מדוע הגיע הרב בכבודו ובעצמו. נבהל והתבייש כאחד, עזב את משרדו ונעלם באחד החדרים... כשראה הרב צדקה כי המנהל איננו בחדרו, חיפש את דלת כתה א', דפק ופתחה. ניגש אל המורה ואמר: "שמי יהודה צדקה, וזהו שמוליק הבן שלי. מהיום הוא יהיה תלמידך. אם תתעוררנה בעיות, פנה אלי". ואז חיפש לו הרב מקום נח, קרוב למורה, נשק לו כאב רחום, ביקש שוב מהמורה שישים לבו לילד ועזב את הכתה. מיום זה למד שמוליק בתלמוד תורה, כשהוא עולה ומתעלה בהבנת התורה הקדושה, עד שזכה להכנס לישיבה קדושה ולצמוח לתלמיד חכם מופלג, וכך ניצל הוא וזרעו אחריו. רוחות זרות מנשבות בחוץ, רוחות של יוון. כן, כן, בימינו אנו, אונברסיטאות ל"חרדים", לימודי חול ל"חרדים", השתלבות בענף העבודה ל"חרדים" וכו' וכו', ומה מטרתה של יוון? להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". אך תפקידנו לעמוד בפרץ לשמור על "פך השמן" הטהור, שיהיה חתום, סגור ומסוגר. כל נשמה יהודית היא שלהבת העולה במנורה שבמקדש, והחינוך שעליה לקבל, צריך שיהיה טהור בלי שום סיג ופגם.

ביני לבני

הרה"ג פנחס ברייער שליט"א מח"ס "לגדל" על חינוך ילדים

יצר בתחפושת

ניגע בנושא חשוב המאפיין אולי בעיקר את ימי

הנעורים אבל חשוב לזכור אותו תמיד. לכל אדם יצר המסית לרע, דבר שידוע ומורגש יום יום, שעה שעה, אולם יש יצר קשה ומתוחכם יותר, והוא היצר המגיע בתחפושת, כדברי חז"ל: "כתלמיד חכם נדמה לו".

הוא מגיע אל האדם לבוש מחלצות כצדיק מופלג ומצליח בדרך זו להפיל ברשתו רבים וטובים. כשמסית הוא לדבר עבירה, הריהו מתאר אותו כמצווה או כהנהגה טובה, מסווה ומשנה הוא את העבירה העכורה עד לבלי הכר, אולם מתחת לתחפושת קיימת המציאות המרה, העבירה.

בניסיון כזה צריך משנה זהירות ותקיפות להינצל, כי ליבו של האדם מסייע ליצר ומשכנע אף הוא, הלוא רק מצוה הוא מבקש, הנהגה טובה הוא מעונין

להנחילך, ואתה תדחה ותסרב?!

במסכת שבת שואלת הגמרא: "שוחט משום מאי חייב?" והתשובה - "משום צובע!" ופירש הבעש"ט על פי דברי התוספות, "שוחט דעלמא" שהענין קאי על שוחט דעלמא שהוא יצר הרע.

מקשה הגמרא מדוע עונשו לעתיד לבוא יהיה שחיטה, הלא בסך הכל הוא ביצע את תפקידו המיועד לו - לרדת לעולם ולפתות אנשים לעבור על רצון בוראם?

והתשובה היא - משום צובע. זה שמשכנע הוא לדבר עבירה - ניחא, אך הדרך הצבועה שבה הוא צובע מצוה כעבירה ועבירה כמצוה, היא שמעוררת נגדו תביעה, ועליה הוא מתחייב בשחיטה.

כשהטפל - עיקר לבוש צדקני זה של היצר הרע משכנע מאד בפרט בימי הנעורים, צעירים נתפסים לעניינים שונים. מרבים לעסוק בהם ולהדר בהם על חשבון הלכות ברורות ומצוות דאורייתא.

המשך בגליון הבא